

Årsrapport 2023

Sammendrag – nøkkeltall 2023 (2022)

Omsetning NiR 2023: 4 597 555 (3 735 835)

Driftsresultat NiR 2023: 247 506 (Minus 33 861)

Totalt antall besøkende Mostun 2023: 11681 (10677)

Totalt antall underviste elever Mostun 2023: 1290 (911)

Åpningsdager Mostun kafé og utstilling 2023: 149 (157)

Totalt antall arrangementer Mostun 2023: 156 (126)

Antall årsverk i 2023: 4 (4)

Antall medlemmer: 2528 (2458)

Politiske saker

Naturvernforbundet er en aktiv aktør i den politiske debatten. Det dreier seg om høringsuttalelser i saker som er til behandling i kommuner og i fylkeskommune og det er dreier seg om intervjuer og leserinnlegg i redaktørstyrte medier, samt ytringer i sosiale medier. Også foredrag, debatter og formidling er viktige verktøy i den opinionsdannende debatten.

Seire og nederlag

I 2023 kan vi notere et fåtall, men viktige seire. Det kanskje mest gledelige var Miljødirektoratets nei til nytt **oppdrettsanlegg** i åpne merder ved øya Alstein vest av Tungenes i Randaberg. Direktoratet mente i likhet med Naturvernforbundet at et oppdrettsanlegg kunne føre til vesentlig skade på viktige sjøfuglbestander i Håsteinsfjorden.

I fjor høst kom det en svært gledelig nyhet fra Fiskeridirektoratet. Direktoratet opprettet tre store **hummerfredningsområder** i Stavanger etter forslag fra kommunepolitikere. Det var en stor fjær i hatten til fylkeslaget som startet en kampanje for hummerfredning tilbake i 2020. I dag er det hummerfredningsområder i Eigersund, Sola, Kvitsøy og Stavanger.

Det politiske flertallet i Karmøy kommune kjøpte et **naturområde på Krokhaugen** på Veia for å bygge ny barneskole. Naturvernforbundet påklaget reguleringsvedtaket til Sivilombudet og fikk medhold. Statsforvalteren opphevet deretter sin egen godkjenning av reguleringsplanen for skoletomta og kommunen er dermed tilbake til start.

Tingbøskogen på Krossberg i Stavanger blir ikke brukt til bygging av ny trafostasjon. En stor seier for naturvern – og friluftssinteressene og kommunepolitikere. Det samme kan ikke sies om **Bokkaskogen** ved Mosvatnet. Her hadde et politisk flertall bestemt og gjennomført fjerning av en asfaltbane til fordel for treplanting. Vedtaket ble reversert av det samme flertallet og på valgdagen i fjor ble trærne flyttet og nye asfalt rullet ut i Bokkaskogen.

I **Sandsfjorden i Suldal** kjempet lokalbefolkningen og Naturvernforbundets lokallag en innbitt kamp for å unngå rasering av flere tusen dekar skogsnatur og strandsone ved Berakvam og Høyvik. Et stort flertall i kommunestyret godkjente planene til bergverkselskapet Norsk Stein og vindkraftselskapet Jelsa Windworks i sin nye kommuneplan. Siste ord er ikke sagt før reguleringsplanene er avgjort.

I det følgende lister vi opp øvrige saker vi og våre samarbeidspartnere i Forum for Natur og Friluftsliv har uttalt oss til i 2023:

Stavanger

- God temaplan for pollinerende insekter, men etterlyser flere konkrete tiltak.
- Nei til solkraftverk på øya Sokn på grunn av landbruk og kritisk trua arter.

Naturvernforbundets saksbehandler Gunvar Mikkelsen ved Krokhaugen på Karmøy. Foto: Erik Thoring

- Fortsatt ferjedrift framfor bygging av naturødeleggende bro til Vassøy.
- Bygging av gangbro rundt Ullandhaugtårnet i anledning 2025-jubileet. Prosjektet ble heldigvis skrinlagt.
- Innspill til områdeplanen for Paradis med vekt på bevaring av eksisterende naturmangfold, avbøtende tiltak for sjøfugl og bedre grønnstruktur.
- Ingen flere nye tennisbaner i grøntområdet på Blidensol.
- Piggdekkavgiften bør videreføres. Flertallet bestemte seg for å avvikle avgiften.
- Ny 132 kV linje i luftspenn over Fogn, Finnøy og Rennesøy kan ikke aksepteres. Mest mulig å linja må bygges i sjø eller i jord.

Sandnes

- Fylkeskommunen må utnytte eksisterende vegnett framfor å bygge ny vei mellom Vagle (fv 505) og Osli (E39). Hvis veien skal bygges må alternativet med lang tunnel inn som alternativ for å redusere de negative konsekvensene for landskap, friluftsliv, kulturminner, landbruk og naturmangfold.
- Kommersiell turisttrafikk med rib-båter kan skade naturmangfold i Høgsfjorden og Lysefjorden. Selskapene lovet bot og bedring etter møte med Naturvernforbundet, Statsforvalteren og havnemyndighetene i Stavanger og Sandnes.
- Ny massefylling på Austvoll er i strid med kommuneplanen og truer hekkeområder til kritisk truet vipe.
- Naturvernforbundet fikk medhold i en klage på dispensasjon fra vernebestemmelsene om tillatelse til helikopterflygning til Kjerag. Helikopterflygingene var for lengst gjennomført da klagen ble avgjort til vår fordel.

Utsikt fra Moifjellet. Foto: Espen Mills

Bjerkreim, Gjesdal og Eigersund

- 10 år etter at OED sa nei til vindkraftutbygging på Moifjellet er Statkraft tilbake med en ny søknad etter at kommunestyret i Bjerkreim sa ja til utredning. Natur- og friluftsansjones mener grunnene til avslaget er styrket idag, men stiller en lang rekke konkrete utredningskrav i Statkraft sitt forslag til planprogram.
- Gjesdal kommune har nok arealer til industri og forslag om nytt industriareal på Bollestad må utgå av kommuneplanen.
- Kritiske spørsmål til oppføring av ny 132 kV høyspent linje i industriområdet i Hetlandsskogen.
- Ålgårdbanen har større trafikkgrunnlag enn Nærbø, den vil halvere reisetida til Stavanger sammenliknet med buss, og Ålgårdbanen bør derfor inngå i planleggingen av dobbeltspor sør til Nærbø.
- Flex2Power – kombinert flytende vind-, bølge- og solkraftverk utenfor Eigerøy er ikke et testanlegg slik det er søkt om. Prosjektet har betydelige negative konsekvenser for fugl, friluftsliv og reiseliv.

Strand og Hjelmeland

- Skadelige utslipp av sedimenter til vann og vassdrag må stanses ved Dalen pukkverk ved Jørpeland, krever Strand lokallag. Prøvetakingsregime for vannprøver er ikke troverdig.
- Lokallaget og Strand kommune mener flere tiltak som er gjennomført ved kunstverket Solspeilet på Klung holmen ved Jørpeland er lovstridig.
- En søknad om ytterligere regulering av Paddevatn ved Døvik vil medføre økt varig skade på naturmangfold og miljø.
- Forbundet har sendt en bekymringsmelding til Statsforvalteren om flere ulovlige aktiviteter og tiltak i Longavatn naturreservat i Hjelmeland.
- Heliturisme og droner ved Preikestolen er sterkt forstyrrende og skader fugle- og dyreliv, mener Strand lokallag som krever forbud. Innføring av stillesone skal vurderes i en ny regionalplan.

Time, Klepp og Hå

- Planlegging av dobbeltspor på Jærbanen fra Skeiane i Sandnes til Nærbø i Hå bør skje i dagens trasé av hensyn til jordvern, friluftsliv og naturverdier.
- En grunneier på Ånestad i Hå har nydyrket 14 dekar myr før en klage fra FNF-Rogaland var behandlet. FNF opprettholder klagen.
- FNF har klaget på saksbehandlingsfeil i Hå kommune etter at Kvalbeinskogen ble hogd ned i 2020 og 2022.
- Hå kommune tar ikke nok hensyn til bevaring av naturmangfoldet i sitt forslag til ny kommuneplan (2023-2036)
- Det er bra at kommunene Time og Klepp har laget retningslinjer for gårdsvindturbiner i LNF-områder, men Retningslinjene har mangler om høyde på turbinene og antallet turbiner som kan tillates i kommunene.
- Pollestadmyra i Klepp bør bevares og restaureres. Nei til bygging av ny turvei over myra.

Haugalandet

- Haugesund kommune legger opp til å tilbakeføre 1700 dekar byggegrunn til landbruksformål. Det er et av flere meget positive grep i kommuneplanens arealdel.
- Vegvesenet må utrede bruk av eksisterende E39 som alternativ til ny fire-felts motorveg mellom Bokn og Sveio (Bømlafjorden).

Suldal og Sauda

- Lokallaget i Suldal meiner det er lite miljøvennleg å hogge meir furu og lauvtre og erstatte det med granplanting.
- Sauda har laga en plan for bygging av gondolbane og nye hytter i Svandalen som medfører nedbygging av urørt natur ved Ramnafjellnuten og 76 dekar myr. Det er uakseptabelt.

Annet

Planprogram – Regionalplan for klimaomstilling
 Regionalplan for kultur i Rogaland 2024-2036
 Regionalplan for grønn industri
 Plasttforurensing Rogfast og Ryfast
 Vindkraftutbygging Skreå Tomannsbu

Turstien til Tomannsbu. Foto: Ingeborg Vrenne

Ryddedugnad på Hålandsholmen. Foto: Erik Thoring

Prosjekter og arrangement

Hettemåkeprosjektet

Overvåking og kartlegging av hettemåkekoloniene i Rogaland startet i 2022. Resultatene for 2023 viser at antall hekkende par er redusert med over 20 %, fra 1236 til 945. Antall unger er tilsvarende redusert fra 802 i 2022 til 606 i 2023. Hekkesuksess (unger per reir) var på 0,8 i 2022 og 0,6 i 2023.

Overvåkingen de siste to årene viser at det bare er fem større og relativt stabile kolonier igjen i hele Rogaland. Det er Grannesholmen og Leirbergholmen i Sola, Mosvatnet og Siriskjer i Stavanger og Eivindsholtjørn i Time. Hvis utviklingen fortsetter i samme trend, vil hettemåka i et 10 års perspektiv kunne bestå av et fåtall sporadisk hekkende par i Rogaland.

Fylkeslaget har siden 2011 ryddet den såkalte måkeholmen i Mosvatnet. Det har gitt svært gode resultater. Måkeholmen har i dag den desidert største hekkekolonien i Rogaland. I 2023 ble kolonien kameraovervåket og dronemotografert i regi av forsker Sindre Molværsmyr/NINA. Det ble registrert 330 hekkende par som fikk fram 201 unger. Det er en nedgang på 34 par sammenliknet med 2022.

I fjor høst startet bygging av en ca 25 kvm stor hekkeplattform på holmen. Plattformen skal hindre at firbeinte predatorer får tilgang til egg og unger. Vi har en teori om at hekkesuksessen vil øke dersom predasjonen kan

minimaliseres. Plattformen vil være klar til bruk i hekkesesongen 2024.

Hettemåkeprosjektet er finansiert av Stavanger kommune, Statsforvalteren i Rogaland og Sola kommune (2023). Prosjektet er gjennomført av ansatte og frivillige i Naturvernforbundet og av vår samarbeidspartner siden 2022, Norsk institutt for naturforskning (NINA) ved forsker Sindre Molværsmyr.

Rydding Hålandsholmen

Fylkeslaget deltar i det treårige prosjektet «Bedre vannkvalitet i Hålandsvatnet» i regi av Statsforvalteren i Rogaland. Etter oppfordring fra prosjektledelsen søkt vi og fikk midler til å rydde den gjengrodde Hålandsholmen der det for drøyt 20 år siden var en hettemåkekoloni. Før rydding ble det i juni gjennomført naturkartlegging av Ecofact AS ved Rune Søyland.

I fjor høst ble det gjennomført to dugnadslørdager med i alt 16 deltakere. All skog og kratt ble hogd på den ca sju dekar store holmen. I løpet av vinteren 2024 skal alt tømmer fraktes til land og gjenværende vegetasjon brennes av. Holmen blir tilrettelagt for hekking av hettemåker og andre aktuelle vannfugler. Deretter skal det gjennomføres overvåking og eventuelt uttak av mink og påsetting av beitedyr.

Befaring på soltak med Grønn By. Foto: Sissel Norheim

Naturskjøtsel Stavanger

Vi har over flere år gjennomført årlige naturskjøtseltiltak på kommunale friområder i Stavanger. Tiltakene handler i hovedsak om rydding av vegetasjon og blir gjennomført av frivillige i Nord-Jæren lokallag. Rydde- og vedlikeholdsprosjektene foregår på Store Marøy (siden 2000), Vede-myra på Tasta (siden 2012) og Måkeholmen i Mosvatnet (siden 2011). I tillegg har vi driftsansvaret for en slåtteng ved Inge Steenslands hus og generell skjøtsel og vedlikehold ved Mostunanlegget.

Dugnadene i 2023 samlet 100 deltakere og det ble brukt 298 effektive dugnadstimer. Stavanger kommune ved idrett og utemiljø støtter prosjektene ved tilskudd til drift og utstyr.

Solsats

Prosjekt Solsats ble etablert i 2020 for å jobbe for økt bruk av solenergi i forbundets nedslagsfelt. Vi samarbeider med Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune.

I løpet av 2023 ble skjermvisningen på Mostun ferdigstilt, og den viser livedata fra solcelleanlegget på taket på Mostun. Det viser grafisk produksjon det siste året, den siste uke, samt nåverdi fra systemet.

Solsatsutstillingen som ble utarbeidet og produsert i 2022 har blitt brukt i formidling av solenergi også i 2023. Utstillingen består av 3 plansjer med titlene Hva er solenergi? Hvorfor bør vi satse mer på solenergi? og Hvor mye kan et anlegg produsere? Utstillingen stod på Mostun i januar og februar, ble flyttet til Vikevåg i juni, og ble satt opp i Fylkesparken i oktober. Den ble også brukt på stand på Fylkeskommunens klimadag i november.

I juni stilte vi med stand på bærekraftsdagen som ble arrangert på Stavanger Urbane Folkehøgskole. I juni stilte vi også på temamøte i Stavanger sentrum med tittel «Hva bør Rogaland gjøre for å kutte klimautslipp».

Solsats har deltatt på fylkeskommunens innspillmøter i klimaomstillingsarbeid, både på fysiske og digitale samlinger.

Vi har fulgt opp nytt regelverk knyttet til delingsmuligheter for egenprodusert energi. Dette er spesielt relevant for borettslag, sameier, samt bedrifter med flere bedrifter med lokaler på samme eiendom. Vi har veiledet og bistått 4 borettslag og sameier om regelverk og solcelleløsninger. I tillegg har vi veiledet og bistått en rekke enkeltpersoner i prosessen med å anlegge solcelleanlegg eller solfangeranlegg.

Sommer ved Mosvatnet

For fjerde året på rad holdt Mostun natursenter åpent gjennom hele skoleferien. Det er et tilskudd fra Stavanger kommune som har gjort dette mulig siden starten i 2020. Sommer ved Mosvatnet er et åpent, gratis tilbud til barnefamilier i skoleferien. Opplegget skjer ved Mostun natursenter, og det er fokus på læring gjennom lek. Vi har 6 ulike oppgaver barna deltar på, og for hver oppgave samles det et stempel. Får barnet nok stempler blir det kåret til «Mosvatnets mester» og får en medalje. Deltar barnet på alle oppgavene er de med i trekningen av 3 større premier.

Aktivitetene sommeren 2023 var:

- Vannforskeren: vi tok vannprøver fra Mosvatnet og deltagerne så under mikroskop hva som lever i vannet
- Tredetektiven: deltagerne var arborist for en dag, og lærte seg å bestemme tre med hjelp av bestemmelseskart
- Fuglekjenneren: deltagerne var ornitolog for en dag, og løste rebus om ulike fuglearter. De som ikke kunne lese, samt gjester som ikke snakker norsk løste en fuglebingo
- Hjernegymnasten: Deltagerne fikk trent de små grå, og løste et tanggram
- Humleeksperten: Deltagerne fanget humler og fikk hjelp til å artsbestemme humlene. Ved regnvær kunne deltagerne spille humlespillet
- Blomstervenn: Deltagerne laget flotte bokmerker av pressede blomster fra Mosvatnområdet

Tilbudet var åpent mandag- fredag, samt søndager fra 11.00 - 15.00 gjennom hele skoleferien. Deltagerne fikk oppfølging av en egen aktivitetsvert. Tilbakemeldingen fra deltagerne var utelukkende positive. Det opplevde tilbudet som variert, spennende, lærerikt og morsomt.

	Mosvatnets mester - barn	Samlet besøkstall	Åpningsdager
2020	261	2412	62
2021	345	1629	46
2022	501	1391	48
2023	506	1398	48

Natur på torsdag

Endelig er foredragsserien Natur på torsdag tilbake på sporet. 2023 hadde de beste besøkstallene siden 2019 med et snitt på 37 tilhørere fordelt på 10 foredrag. Det må dog bemerkes at tilhørertallene varierer mye med publikumsmagneten Martin Eggen som den best besøkte. Fjoråret viste også at det er stor interesse for insekttema representert ved foredragsholderne Jarl Birkeland og Anders Tjernshaugen.

Søndag 22. januar

Vinternatur ved Mosvatnet
v/ Gaute Eiterjord

Torsdag 16. mars

Om biologisk mangfold-en førpremiere
v/ Rudolf Svensen

Mandag 17. april

FN's naturavtale – hva må Sandnes gjøre?
v/ Truls Gulowsen

Torsdag 27. april

Insektene i Rogaland – hva vet vi?
v/ Jarl Birkeland

Torsdag 4. mai

Insektene i hagen
v/forfatter Andreas Tjernshaugen

Torsdag 28. september

Er det håp for Hålandsvatnet?
v /Margit Reiersen, Statsforvalteren og Erik Thoring, Naturvernforbundet

Torsdag 26. oktober

Slik kan nedbygging av natur stanses
v/Gunvar Mikkelsen, biolog

Torsdag 9. november

Uten fugler blir ikke livet det samme
v/ Martin Eggen, naturvernrådsgiver

Torsdag 23. november

Brennmaneteffekten: hvordan går det med naturen i Norge?
v/ Lene Liebe Delsett, paleontolog og naturverner

Torsdag 7. desember

Ut på tur i nordisk natur
v/Inger Karin Natlandsmyr, forfatter

Natur på torsdag	2019	2020	2021	2022	2023
Antall foredrag	9	6	6	9	10
Antall deltakere	504	175	71	195	370
Gj.snitt antall del-takere	56	29	18	21	37

Mostun Frøbibliotek

Sommersesongen 2023 var andre år med frøbibliotek på Mostun natursenter. I 2023 har vi delt ut frø i ulike kategorier, slik at det er enklere å hente ut frø i tråd med egen dyrkeinteresse og utvalget er større. Vi kategoriserte følgende grupper: Matauk, Dyrking for de uten hage, Spiselige blomster, Prydhagen, Insektenes drømmehage og For de spesielt interesserte.

I perioden februar – juni var det 79 personer som hentet ut frø fra biblioteket, og 321 frøposer byttet eier. Her er det sannsynligvis en viss underrepresentasjon, ettersom systemet er tillitsbasert og beror på at lånerne registrerer seg og noterer hvor mange frøposer de tar med seg i hver kategori. Prydhage og Matauk var kategoriene med mest utlån.

I tillegg til det sosiale ved å dyrke i fellesskap med andre, så blir det gjennom frøbiblioteksordningen også gitt råd og veiledning om både dyrking, stell av plantene og høsting av frø. I 2023-sesongen har vi arrangert frøpakkedugnad, sådag, plantebyttedager både vår og høst, temakveld om frøsanking, og foredrag om Insektene i hagen.

Arbeidet blir organisert av en ansatt med bidrag fra frivillige. Mostun Frøbibliotek ble støttet av Stavanger kommune.

Fuglekassesnekring

I 2023 har vi arrangert 9 snekkerverksted dere det er snekret fuglekasser. Fuglekassene ble finansiert med midler fra Hillevåg kommunedelsutvalg og restmidler fra Oppdrag fuglekasse. Totalt 143 fuglekasser ble snekret på disse arrangementene.

Integreringsarbeid

Vi jobber for å få mennesker med innvandrerbakgrunn med både som deltagere og frivillige i organisasjonen. Vi samarbeider med ulike organisasjoner for å få til både kjekke aktiviteter og for å sikre bred deltagelse. Vi samarbeider bla. med Besøkssenter våtmark Jæren og Jæren Friluftsråd om aktivitetstilbudet på de ulike senterne, og vi har samarbeid og dialog med de ulike læringssettene, flyktningkontoret og diverse organisasjoner som jobber med integrering (KIA og FLAM).

I januar arrangerte vi ski- og akedag i Brekko sammen med Jæren Friluftsråd for KIA og FLAM. Vi brukte frilager for å låne ski og nødvendig utstyr, og fikk en flott dag i snøen. I februar inviterte vi KIAs norsktreningsgruppe på undervisning på Mostun med tema natur, miljø og klima. I juni arrangerte vi aktivitetsdag for voksenopplæringen ved Johannes læringscenter. Vi laget varm lunsj sammen ute, hadde oppgaver knyttet til fuglelivet ved Mosvatnet, og informerte om sommertilbudet ved senteret.

I slutten av juni hadde vi med oss en gruppe fra KIA/FLAM til Store Marøy med fiske, grilling, bading og omvisning. I november inviterte vi og Jæren friluftsråd deltakere fra KIA/FLAM til høsttur til Brekko med matlaging over stormkjøkken. Snøen falt tidlig her, så høsttur ble til ny akedag. Prosjektet ble støttet av Norges Naturvernforbund.

Miniferie til Marøy med Marøyferja. Foto: Sissel Norheim

Den store klesbyttedagen

Den store klesbyttedagen ble arrangert lørdag 22. april sammen med Stavanger Urban Folkehøyskole (StuF) på Mostun natursenter. I alt 160 deltagere leverte inn tøy til bytting, og 763 plagg byttet eier. Prosjektet ble støttet av Norges Naturvernforbund.

Wonderful World

Fylkeslagets klimagruppe deltok på festivalen Wonderful World på Tou Scene i Stavanger med tilbudet «Natursti for langsiktig tenkning». Målet med naturstien var å bidra til økt bevissthet om naturens egenverdi og vår etiske forpliktelse til å tenke langsiktig og vise empati med generasjonene etter oss. Naturstien samlet 80-90 personer og ble støttet av Sparebankstiftelsen SR-bank og Norges Naturvernforbund.

Andre arrangement og samarbeid

Søndag 23. april - Naturdagen på Dyrsnes. Stand sammen med Botanisk forening. Ca 250 deltakere. Arr. Stavanger kommune.

Lørdag 13. mai – konsert m Sigurd Hole, verket Roirama. Våtmarksutstilling, scenesamtale, flygeblad, ansiktssmalte verter fra Vågen vgs. Samarbeid m Maijazz. 300-400 tilhørere.

Torsdag 1. juni - fagsamling på Mostun om skjøtsel av vegkanter. Livestreamet. Foredragsholder fra Statsforvalteren, Norsk Botanisk forening, samferdselsavd. Fylkeskommunen og Natureco. 50 deltakere. Finansierte av NNV.

Onsdag 30. august - klimaverksted ISH med inviterte deltakere fra UiS, IVAR, Kolumbus, NHO m.fl. 14 deltakere. Oppsummering/anbefaling presentert på Sølvberget av masterstudenter fra UiS.

Torsdag 31. august - Hvordan nå klimamålene og samtidig redde naturen? Politisk paneldebatt på Sølvberget ledet av Tom Hetland. 60 tilhørere. Begge arrangementene finansiert av NNV.

Onsdag 6. september – valgdebatt om hvem har den beste planen for bevaring av naturen i Stavanger. 11 partier, ordstyrer Trond Birkedal, 100 tilhørere. Valgtorg i Mostunhagen med gratis grillmat. Finansierte av FNF-Rogaland.

9., 10. og 11. oktober -aktivitetsdager for barn på bibliotekene i Haugesund, Tysvær og Kopervik. Tema insekter og maling av treskilt med blomster ved Susanne Zazzera.

Kafé-, utstilling og arrangement på Mostun natursenter

Kaféen og våtmarksutstillingen i Inge Steenslands hus har i 2023 holdt åpent onsdager fra kl. 11 til 13.30 og søndag fra kl. 11 til 15.30 gjennom hele året. I tillegg har det vært ekstra åpningsdager i forbindelse med skolens vinter-, sommer- og høstferie, samt på kveldstid når det har vært Natur på torsdag.

I søndagstilbudet som primært retter seg mot barnefamilier har vi arrangert ulike temadager, som enearrangør og sammen med ulike samarbeidspartnere; vinterdetektiv, fuglematverksted, feiring av verdens våtmarksdag, våtmarksvenn, vinterferieaktiviteter med fuglekassesnekring, fuglefest, påskeaktiviteter, sådag, plantebyttedag, trekkfugldag, naturdag, havdag, Trær i fokus, blomsterdag, spiselige vekster, den store artsjakten, biedag, Sommer ved Mosvatnet, flaggermussafari, insektsøndag, utlån av fuglesekk, geologiens dag, soppens dag, barnas skog, familiefest med dyrebeskyttelsen, dyrenes oppfinnelser, kråkesafari, vinterfugler, juleverksted med fuglekasse-snekring og kråkemorgen.

Målet med naturgledearrangementene er å bidra til å skape gode opplevelser i naturen. I tillegg tror vi at kunnskap er viktig - det du har kunnskap om blir du glad i og det du er glad i tar du vare på, så vårt ønske er å bidra til naturvern i praksis.

Oppsummert arrangement

I 2023 har vi lagt opp til over 140 åpne møteplasser med natur i fokus. Tillegg har det vært 12 skjøtelsdugnader, flere guidede fugleturer med ornitolog, samt vi har arrangert foredrag og deltatt med innlegg i ulike fora. Til sammen har det vært over 200 møteplasser i 2023, og mer enn 10 000 personer har deltatt på disse møteplassene. Av dem er ca 70% voksne og 30% barn.

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall arrangementer på Mostun	101	53	40	127	156
Antall arrangementer utenfor Mostun	41	22	25	40	37
Antall besøkende på arrangementer *	10104	9424	5735	8673	10192
Totalt antall besøkende Mostun**	13339	10585	7307	10677	11681

*inkludert arr på Orre, Kvasheim og andre steder

** inkludert all bruk av Mostun

Organisasjon

Årsmøtet i 2023

Årsmøtet ble arrangert 17. april 2023 på Vitenfabrikken i Sandnes. 21 medlemmer deltok i forhandlingene. Styreleder Hallgeir Langeland ledet årsmøtet som var innkalt via Ryggjavern nr 1-23, nyhetsbrev, hjemmesiden og på sosiale medier. Styrets innstilling til årsrapport og regnskap for 2022 samt budsjett og årsprogram for 2023 ble lagt ut på hjemmesiden og samtidig presentert på møtet.

Samtlige innstillinger ble enstemmig vedtatt av årsmøtet. Det samme gjeldt styrets forslag til årsmøteuttalelser
1) «Mer naturvern-raskere» 3) «Lakseskatten- en bortkastet mulighet» 2) «Vi trenger et naturløft i rogalandskommunene».

Valgkomiteen bestående av Håkon Fossmark, Heidi Bjerga og Per Terje Haaland sin innstilling til nytt styre for 2023-24 ble publisert på hjemmesiden. Innstillingen ble enstemmig vedtatt og fylkeslagets styre for 2023-24 har følgende sammensetning:

Styremedlemmer:

Hallgeir Langeland, styreleder (gjenvolgt for to år)
Ellen Jepsen (gjenvolgt for to år)
Wenche Skorge (gjenvolgt for to år)
Hugh Clarke (gjenvolgt for to år)
Kjetil Nilsen (ikke på valg)
Randi Storhaug (ikke på valg)

Varamedlemmer:

Maria Sæbjørnsen (gjenvolgt)
Stein Johan Warland (gjenvolgt)
Lena Forgaard (gjenvolgt)
Ingeborg Vrenne (gjenvolgt)

Valgkomiteen for 2024 ble gjenoppnevnt. Revisor for 2023 og 2024: Fjermestad revisjon v/ statsautorisert revisor Ole Sveinung Fjermestad.

Ved årsmøtets avslutning ble daglig leder Erik Thoring utnevnt til «Æresmedlem i Naturvernforbundet i Rogaland» og overrakt blomster og diplom fra styreleder som takket for mangeårig innsats og iherdig arbeid for rogalandsnaturen og fylkeslaget.

Etter årsmøtet holdt forbundets leder Truls Gulowsen foredrag for 30 tilhørere.

Lokallag

I løpet av 2023 fikk Rogaland to nye lokallag, i Suldal og Sandnes. Lokallaget i Suldal ble stiftet på kulturhuset i Sand 9. mars og lokallaget i Sandnes ble stiftet på Vitenfabrikken 10. oktober. Begge lagene hadde en sterk medlemsvekst i fjor og ved årets utløp talte Suldal 51 medlemmer og Sandnes 336. Haugaland lokallag har 291 medlemmer, Strand lokallag 118 og Nord-Jæren 1356 medlemmer. Lokallagene i Rogaland har varierte aktiviteter med familiesamlinger, foredrag, naturskjøtsel, verveaktiviteter og arbeid med lokale politiske saker.

I 2023 var følgende lokallagsledere:

Strand, Egil Tjensvold
Suldal, Roy Høibo
Sandnes, Eva Watne,
Haugalandet, Roald Østensjø
Nord-Jæren, Erik Thoring

Styret i Suldal lokallag på Møgedalsmarknaden. Foto: Erik Thoring

Representasjon

Tillitsvalgte

Randi Storhaug,
nestleder Naturvernforbundets sentralstyre
Wenche Skorge og Hugh Clarke (vara)
Naturvernforbundets landsstyre
Kjetil Lønne Nilsen,
medlem av Naturvernforbundets oppdrettsutvalg
Rune Folkvord,
medlem av Naturvernforbundets vassdragsutvalg.
Wenche Skorge,
medlem Naturvernforbundets klimautvalg

Ansatte

Erik Thoring, styrerepresentant i FNF-Rogaland og FNF-Stavanger, faglig råd.
Representant i rådgivende utvalg Rydd Norge-Rogaland.
Styremedlem i Besøkscenter våtmark Jæren
Medlem i arbeidsgruppen for Hålandsvatnet (Statsforvalteren)
Sissel Norheim, varamedlem i FNF-Rogaland og FNF-Stavanger.
Leder prosjektgruppa for Solsats.

I tillegg til fast representasjon deltar styret, frivillige og ansatte på konferanser, høringer, referansegrupper etter forespørsel fra ulike offentlige instanser.

Frivillige

Den frivillige innsatsen er omfattende. Først og fremst fra tillitsvalgte i fylkeslaget og i fem lokallag. Men også ved frivilliges deltakelse og innsats i dugnadsarbeide, saksutredning, møter, arrangementer og undervisning. Det er gjort en begrenset registrering som viser en årlig innsats fra frivillige på rundt 1000 timer. Det reelle tallet er trolig minst det dobbelte.

Omsetningen i Mostunkaféen er variabel og sterkt avhengig av værforhold. Søndagene er best besøkt.

Fakta kaféen	2019	2020	2021	2022	2023
Antall åpningsdager	103	129	101	157	149
Antall åpningstimer	328	451	391	518	534

Inge Steenslands hus leies ut til private arrangementer. Styret bestemte høsten 2022 at utleie til fester med alkohol skulle avvikles ved årsskiftet. Dermed ble det noe reduserte leieinntekter i 2023. Det blir primært leid ut til møteaktivitet, minnestunder og konfirmasjoner.

Utleie av lokale	2019	2020	2021	2022	2023
Antall utleier (privat og firma)	42	42	25	61	51
Leieinntekter	276 850	273 500	273 162	359 475	294 025

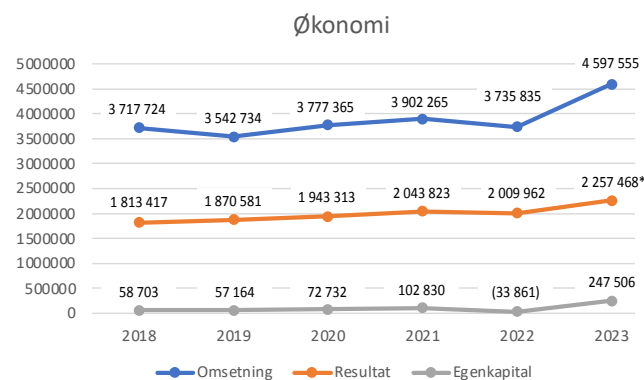
Ansatte

Fast ansatte

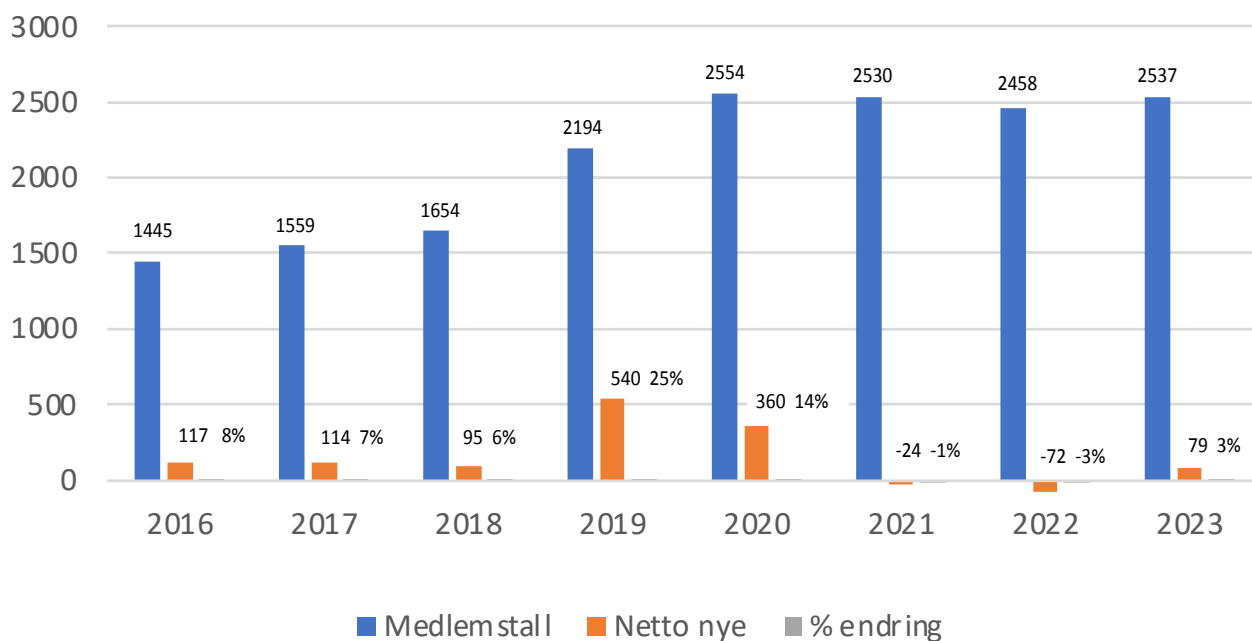
I 2023 økte staben på Mostun fra fire til fem fast ansatte. I august tilrådte biolog Susanne Zazzera en stilling som prosjektmedarbeider i Våtmarksløftet som er finansiert av DNB-stiftelsen i tre år. Medregnet de faste tilkallingsvaktene i kaféen sto 10 ansatte på lønnslista i 2023, tilsvarende ca. 4 årsverk.

Fast ansatte per 31.12.2023:

Erik Thoring, daglig leder siden 2001
Sissel Norheim, prosjektrådgiver siden 2018
Hanne Risanger, naturveileder BVJ siden 2021
Bente E. Mæle, regnskapsmedarbeider siden 2021 (sykemeldt siden juni)
Laila Fossan, vikar regnskapsmedarbeider
Susanne Zazzera, prosjektmedarbeider siden august 2023

* Hvorav 1 608 309 er anleggsmidler dvs. Inge Steenslands hus og bod

Medlemsutvikling

Etter to år med svak medlemsnedgang snudde det i 2023. Vi fikk en netto tilgang på 79 nye medlemmer og klokket ut 2023 med 2537 medlemmer. Mye av veksten kan tilskrives opprettelsen av to nye lokallag, i Suldal og i Sandnes. Begge lagene hadde en markert medlemsvekst i 2023.

Det er spesielt gledelig at vi har klart å øke medlemstallet i ett år der folk flest har fått redusert kjøpekraft som følge av generell pris- og rentevækst.

Helse, miljø og sikkerhet

Alle frivillige som deltar på fysiske dugnader er forsikret gjennom en sen sentral ordning i Naturvernforbundet. Det er ikke registrert skader i forbindelse med dugnader i 2022. Det samme gjelder for ansatte med kontorsted Mostun.

Skadepotensialet ved dugnader og ved bruk av motoriserte rydderedsaker er identifisert. Motoriserte redskaper blir bare bruk av personer som har gjennomført kurset Aktivt skogbruk eller som har yrkesmessig erfaring. NiR holder verneutstyr til brukerne.

Daglig leder er HMS-ansvarlig.

Ved utgangen av 2023 (2022) ser oversikten over brukere

	Personer som liker siden	Personer som følger siden
Naturvernforbundet i Rogaland	3207 (3095)	3441 (3300)
Mostun natursenter	1893 (1731)	2063 (1808)
Store Marøy	404 (368)	424 (385)
Besøksenter våtmark Jæren	815 (723)	908 (799)

Nyhetsbrev

I 2023 har vi sendt ut 21 nyhetsbrev. I nyhetsbrevene deler vi informasjon om politiske saker vi jobber med, aktiviteter vi arrangerer, høringsuttalelser vi har levert og annet relevant for våre medlemmer og støttespillere. Ved årsskiftet sendes nyhetsbrevet til 1404 kontakter.

Hjemmeside

Hjemmesiden oppdateres løpende med relevante nyhets-saker. I tillegg linker den direkte til vår aktivitetskalender og våre facebookprofiler, så den oppleves å være oppdatert og relevant til enhver tid. I 2023 ble nettsiden oppgradert og supplert på innholdssiden ved re-lansering av flyttblokk-kartet fra 2012. Nettsiden inneholder også utgivelsene av Rygjavern, Natur på torsdag og link og filer til andre sider, publikasjoner og dokumenter. I tillegg til hjemmesiden drifter vi følgende nettsted: storemaroy.no, flyttblokk.no, vern-alstein.no, kystlynghei.no, mosvatnet.mostun.no

Sosiale medier

Facebook (FB) er organisasjonens viktigste og mest brukte sosiale informasjonskanal. Alle arrangementer blir publisert på de ulike sidene, men med hovedvekt på sidene til Mostun og BVJ. Enkelte arrangementer blir fremmet det vil si annonsert til et større publikum. Instagram blir brukt i noe mer beskjedent omfang.

Rygjavern 1|23
UTGITT AV NATURVERNFORBUNDET I ROGALAND

Lenkeaksjonistene frå Rogaland

På valdagen 1979 starta maskinentreprenøren vegarbeidet i Stilla. Men Folkeaksjonen var klare. Mor og far sat heime i Frafjord og såg på valinnspurten på TV, og plutselig ser dei guten sin bli boren vekk av politi.

Les intervju med Per Terje Haaland (77) og Gaute Eiterjord (28) på side 10,11 og 12

Gaute Eiterjord og Per Terje Haaland mimrar om lenkeaksjonar før og nå. Foto: Erik Thoring

Ein ung Per Terje Haaland blir frakta bort av politiet under aksjonane i Stilla i september 1979. Foto: Bård Michalsen

FOTO: PER TERJE HAALAND

Rygjavern

Medlemsbladet Rygjavern er vår viktigste informasjonskanal til medlemmene. Bladets hovedformål er å informere medlemmene om våre aktiviteter og politiske saker og samtidig inspirere til deltakelse i organisasjonens ulike medlemstilbud. Rygjavern er utgitt sammenhengende i 48 år.

I 2023 hadde Rygjavern to utgivelser, henholdsvis i mars og november. Samlet opplag 4100 eks. (4400) og et samlet sidetall på 50 sider (56).

Hovedartikler i nr 1 «Lenkeaksjonistene frå Rogaland» og i nr 2 «Gauselskogen- det tapte fugleparadis».

Om lag halvparten av produksjon- og distribusjonskostnadene blir dekket ved annonsesalg. Sverre Stakkestad i GMK, Bergen var ansvarlig for annonsesalg, Erik Thoring var redaktør. Første utgave ble trykt av Aksell (tidligere Gunnarshaug) mens utgave nummer to ble trykt av Jærprint på Bryne og distribuert av Schibsted.

Mostun natursenter

Mostun natursenter er drevet av Naturvernforbundet i Rogaland og består av tre bygg, Inge Steenslands Hus, en lagerbod og Mostun. De to førstnevnte eies av Naturvernforbundet i Rogaland. Administrasjonen holder til i 2. etasje på Mostun og består av fem ansatte med NiR som arbeidsgiver. 1. etasje på Mostun er forsamlingslokale som leies ut gratis til foreninger og lag. Denne utleien blir administrert av NiR gjennom Aktiv kommune.

Uteområdet på Mostun er kommunalt friareal som blir driftet av kommunen og Naturvernforbundet. Kafé og

Rygjavern 2|23
UTGITT AV NATURVERNFORBUNDET I ROGALAND

La Moifjellet leve!

Side 7

Fra Moifjellet med Heg-Jæren vindpark i horisonten. Foto: Espen Mills

Tapt fugleparadis

I 1979 kjempet Høyrepolitiker Kirsten Middelthon sammen med sønnen Leif (b.h.) og Jan A. Tjernstrand for vern av Gauselskogen. Det lyktes de med. Men fugleparadis i skogen har likevel gått tapt. Foto: Erik Thoring

Side 14, 15, 16 og 17

Vi vant Alstein!

Miljødirektoratet sa nei til nytt oppdrettsanlegg ved øya Alstein utenfor Tungnesnes. Risikoen for å påføre skadar giftig/vesentlig skilde er for stor, skriver direktoratet i sitt vedtak. Foto: Erik Thoring

Side 6

Lykke til Sandnes!

Naturvernforbundet har fått lokallag i Sandnes (bildet) i høst. Tidligere i år ble det stiftet nytt lokallag i Sulaal og på Haugalandet en laget avsluttet etter en pause. Etter dette har vi fem lokallag i Rogaland. Foto: Erik Thoring

Side 12-13

utstilling har tilhold i Inge Steenslands hus og blir i tillegg brukt til foredrag, seminarer, undervisning og utleie. Ny lagerbod ble tatt i bruk i januar 2023 og inneholder sorteringsbod for avfall, lager for mobile utstillinger, verktøy og redskaper og varer til kafédriften. Mostun-anleggene blir i hovedsak brukt av NiR og Besøkscenter våtmark Jæren.

Undervisning

1290 elever ble undervist på Mostun i 2023 i regi av NiR og BVJ (911 i 2022).

Det er hovedsak forbundets naturveileder som har stått for undervisningen på Mostun, med viktige bidrag fra Øyvind Gjerde. Fullstendig oversikt over undervisningen på Mostun i regi av NiR og BVJ, se side 15.

Bygging av lagerbod startet høsten 2022 og ble tatt i bruk i 2023. Foto: Erik Thoring

Besøkssenter våtmark Jæren (BVJ)

Organisasjon

Besøkssenter våtmark Jæren (BVJ) er organisert som forening med egne vedtekter, økonomi og eget styre. Styret består av oppnevnte representanter fra Jæren friluftsråd, Naturvernforbundet i Rogaland (NiR) og Statsforvalteren i Rogaland. Representanten fra Statsforvalteren i Rogaland er styrets leder. Årsmøtet avholdes med representanter fra Stavanger, Klepp og Hå kommune, Rogaland fylkeskommune, samt BVJs oppnevnte styre og daglig leder/naturveileder.

I 2021 ble BVJ reautorisert. Autorisasjonsperioden gjelder ut 2026. NiR er i denne perioden ansvarlig for drift og leveranse av tjenester.

Administrasjon og økonomi

Hanne Risanger har siden 2021 vært ansatt som naturveileder og daglig leder for BVJ. Hun har kontoradresse på Mostun og er ansatt i NiR. Bente Mæle er økonomiansvarlig for BVJ i en 10% stilling. I august 2023 ble biolog Susanne Zazzera ansatt som prosjektmedarbeider i en 50 % stilling i «Våtmarksløftet» som er et tre-årig nasjonalt prosjekt finansiert av DNB-stiftelsen. Hun er ansatt i NiR, og samarbeider med BVJ.

Resultat for 2023 endte med et underskudd på kr 147 817 som blir overført til 2024 og brukt til planlagte og igangsatte prosjekter. BVJ hadde en omsetning i 2023 på ca. 2,4 millioner kroner.

Nyansatt biolog i Våtmarksløftet, Susanne Zazzera.

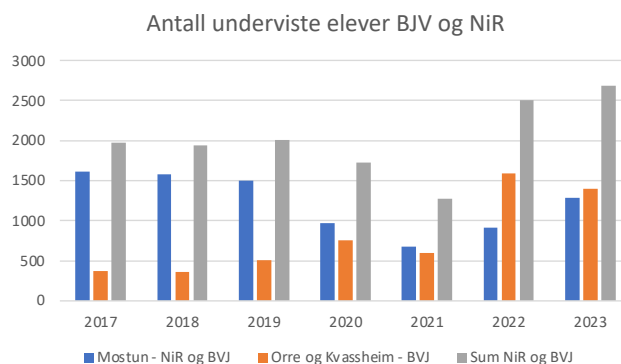
BVJ mottar et grunntilskudd fra Miljødirektoratet som dekker en stilling og driftsmidler. I 2023 mottok BVJ i tillegg 175 000,- til økt naturveiledning ved Friluftshuset på Orre og Friluftsfyret Kvasheim fra Miljødirektoratet. Øvrige tilskudd: 230 400,- fra Statsforvalteren i til diverse prosjekt og kr 50 000,- hver fra Klepp og Hå kommuner til buss- og aktivitetsmidler for henholdsvis Friluftshuset på Orre og Friluftsfyret Kvasheim.

Undervisning

BVJ underviste til sammen 2039 elever og barnehagebarn i løpet av året. I tillegg underviste NiR 646 elever på Mostun. Undervisningen her var i hovedsak gjennomført av Øyvind Gjerde.

Undervisningen som ble gjennomført tok for seg ulike tema, men alle oppleggene hadde våtmark som en rød tråd. Undervisningen som ble gjennomført omfattet tema som vår- og trekkfugler, insekter og småkryp, flaggermus, kråker og marin forsøpling. Vi har i 2023, som i 2022, vært så heldige å få støtte fra Miljødirektoratet til økt undervisning ved Orre og Kvasheim. Dette har bidratt til at undervisningsnivået ved alle sentrene har blitt opprettholdt så langt det har latt seg gjøre.

Fordeling av underviste elever og barnehagebarn på de tre sentrene: Mostun: 644, Orre: 876 og Kvasheim: 519.

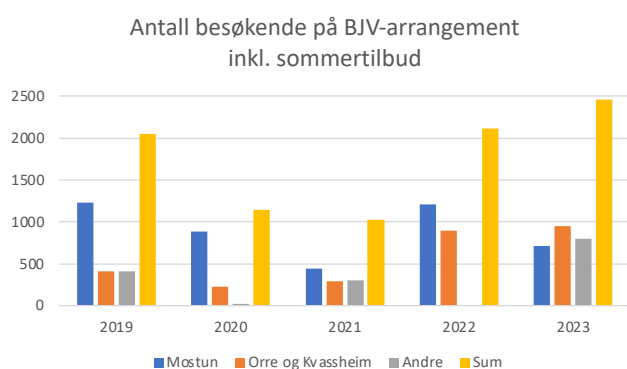
Arrangement og foredrag

BVJ avholdt til sammen 21 familiearrangement med naturveiledning i løpet av 2023. I tillegg var vi medarrangør på 7 arrangement, i samarbeid med NiR. Arrangementenes samlede registrerte besøkstall var på totalt 2423 personer (medregnet Sommer ved Mosvatnet/Jærkysten). Arrangementstema: Tur med en ornitolog, Trekkfugldag, Verdens våtmarksdag, Vårfugltur, Havdag, Flaggermusnatt, Spiselige vekster, Humle og insektsdag, Barnas våtmarksdag og Morgenkråketur.

1 vertskapssamling ble holdt i 2023 for kafévertene på Orre og Kvasheim. På grunn av utskiftning i staben av kaféverter på Mostun, blir kafévertssamling holdt på nyåret i 2024.

Populær humledag på friluftshuset Orre. Foto: BVJ

Utstillingene

I 2023 har naturforvalter Gaute Eiterjord produsert en ny mobil utstilling som presenterer alle 23 Ramsar-områdene på Jæren. Utstillingen har vært innom alle våre tre delsentre, samt hos Statsforvalteren i Rogaland under «Bærekraftsuken». Fra før har vi en utstilling om våtmark og restaureringsarbeidet i bekker og elver i Rogaland.

I løpet av 2023 har Fuglesekken er blitt ferdigstilt for alle tre delsentre. Vi har nå 4 sekker per senter med innhold som legger til rette for å utforske fuglelivet i området rundt sentrene på egenhånd.

Vi har startet arbeidet med å lage en illustrasjon for bakdynelandskapet på Orre. Susanne Zazzera har fått jobben med å lage illustrasjonen. Målet er at den skal kunne brukes til et puslespill i utstillingen på Friluftshuset på Orre.

Høsten i fjor startet vi arbeidet med produksjon av økosystemklosser til Friluftshuset på Orre og Mostun natur-senter. Også arbeidet med Illustrasjon (puslespill) av bakdynelandskapet på Orre er igangsatt. Disse blir ferdigstilt i starten av 2024.

Prosessen med å oppdatere utstillingen på Mostun natur-senter er i gang. Vi har fått støtte fra Rogaland Fylkeskommune på 130 000 kroner, og har i løpet av høsten 2023 startet med idémyldring med arkitekter og andre aktuelle aktører.

Våtmarksløftet

Susanne har ansvar for våtmarksløftet og har også bidratt inn i deler av den daglige driften, blant annet gjennom deltakelse i undervisning og arrangement, samt ved å lage innhold til sosiale medier. Håpet er å kunne utvide stillingsprosenten til en så godt som 100%-stilling, slik at hun også kan bidra mer inn i den daglige driften av senteret. Vi jobber fortløpende med å søke finansiering til å utvide stillingsprosenten.

Stavanger 20.mars 2024

Styret i Naturvernforbundet i Rogaland

Hallgeir Håbakk Langeland

Randi Storhaug

Kjetil Lønne Nilsen

Hugh Alexander Clarke

Ellen Jepsen

Wenche Skorge